

Van mei '68 tot hand in hand

*Nieuwe sociale bewegingen in België,
1965-1995*

S. Hellemans en M. Hooghe (eds.),
Leuven, Garant.

'De nieuwe sociale bewegingen' zijn een begrip geworden dat voortdurend opduikt in discussies over nieuwe vormen van politieke cultuur, frontvorming of herverkaveling en dat stevast verbonden wordt met een postmaterieel waardenbesef. Nochtans worden er een veelheid van initiatieven mee bedoeld die behalve hun relatieve 'nieuwheid' niet evident veel met elkaar gemeen hoeven te hebben. Dit boek heeft de verdienste de historiek, de problematiek en de toekomstperspectieven van de belangrijkste nieuwe sociale bewegingen in kaart te brengen. Het gaat dan om de derde wereld-beweging, de milieu-beweging, de vrouwenbeweging, de vredesbeweging, de anti-racisme-beweging (beide laatste bewegingen versmolten via *Hand in Hand* met elkaar). Nieuwe sociale bewegingen zijn aldus thematisch georiënteerde bewegingen die stoelen op een actieve basiswerking en uitgesproken politieke intenties hebben. Zij wensen de politiek te veranderen en maken daarbij gebruik van actiemiddelen als betogingen, meetings, handtekeningenacties, petitie's. In het kielzog van de vrij brede sociale bewegingen ontstonden tevens meer gespecialiseerde initiatieven die nauwe relaties onderhouden met bewegingen als Oxfam-Wereldwinkel, Amnesty International, Artsen Zonder Grenzen, Greenpeace, Artsenkollektieven, Wetswinkels of Groene Fietsers. Naast een schets van de historiek van die vijf bewegingen bevat het boek tevens een hoofdstuk over de nieuwe sociale bewegingen in Franstalig Bel-

gië en twee hoofdstukken over de twee milieupartijen Agalev en Ecolo, die vaak als de meest uitgesproken - maar niet onbetwiste - politieke expressies van die nieuwe sociale bewegingen worden opgevat.

Nieuwe sociale bewegingen groeiden uit de oude sociale bewegingen (vakverenigingen, ACW, scoutsbewegingen) vanuit een onvrede met de toenmalige werkmethoden en belangstellingspunten. Zij keerden zich tegen de verzuilde instituties waaruit zij voortsporen en ontwikkelden werkvormen die thematisch en zuiloverschrijdend waren. Zij kwamen vooral op de voorgrond in de late jaren zestig, werden gedragen door een links-libertaire ideologie waarin postmaterieële waarden vooropstonden en werden gekenmerkt door organisatorische verbroekeling en lokale inplanting. Vaak vormde - zoals elders in de wereld - de Noord-Zuid-problematiek de aanzet voor een radicalisering van de kritiek op het vigerende maatschappelijke bestel. Precies omdat die problematiek in de oude sociale bewegingen niet of onvoldoende aan de orde kon worden gesteld, vormde zij een aangewezen aanleiding om nieuwe organisatieverbanden te ontwikkelen, waarin de morele verontwaardiging kon worden gepolitiseerd.

Wat Vlaanderen betreft heeft niet alleen het tiersmondisme, maar ook de strijd voor een Vlaamse Leuvense universiteit en meer democratische universiteiten in het algemeen, een stimulerende rol gespeeld. Lange tijd bestond er aldus een actieve Vlaams-nationale werkgroep 'arbeid', maar kennelijk kon dat Vlaams nationalisme niet echt als een nieuwe sociale beweging worden erkend. Anderzijds blijft opmerkelijk dat het feitelijke anarchisme van vele nieuwe sociale bewegingen zich ideologisch lange

tijd heeft geïnspireerd aan het marxisme en dat 'klein links' in een eerste fase een grote invloed uitoefende op het gedachtegoed van die bewegingen.

Hun mobiliserende kracht hebben die nieuwe sociale bewegingen vooral gemanifesteerd tijdens de vredes- en anti-rakettenbetogingen in de jaren '80. Aan die kracht werd op doorslaggevend wijze bijgedragen doordat een front kon worden gevormd met de oude sociale bewegingen. Dat is, in wezen, een constante in de activiteiten van de nieuwe sociale bewegingen geweest - men denke ook aan de vrouwenbeweging - en daarom is het enigszins jammer dat in dit boek geen afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan de invloed van de nieuwe op de oude sociale bewegingen én aan hun - vaak conflictuele - samenwerkingsverbanden.

De nieuwe sociale bewegingen zouden het draagvlak en de uitdrukking worden van de 'nieuwe breuklijn' in de politiek die door de enen in termen van libertair versus autoritair, door de anderen in termen van post-materialistisch versus materialistisch en door nog anderen in termen van universalistische culturele openheid versus particularistische culturele geslotenheid wordt geduid. Zij bleven buiten de klassieke cenakels waarin de traditionele politieke families het overleg hadden georganiseerd en recruteerden vooral uit de intellectuele middenklassen. Toch hebben zij de traditionele politiek zowel inhoudelijk als formeel duidelijk beïnvloed. Het is hun verdienste dat tiersmondisme, feminisme, ecologisme, pacifisme en anti-racisme een grotere aandacht kregen in de partijprogramma's van de traditionele partijen. En zij hebben ongetwijfeld bijgedragen tot het openbreken en het radicaliseren van de

werking van KWB, KAV en ettelijke jeugdbewegingen, net zoals zij de *Doorbraak*-operatie van Karel Van Miert in de jaren '70 mee hebben geïnspireerd. Bovendien hebben hun pleidooien voor een nieuwe politieke cultuur met grotere participatie van de basis en andere werkmethode ook invloed gehad op het algemene politieke klimaat. De relatie tussen burger en overheid is er, net als de relatie tussen studenten en professoren of tussen vrouwen en mannen,

wat minder autoritair op geworden. Zij hebben mede een cultuur van de mondiger en wakkerder burger gestalte gegeven.

De nieuwe sociale bewegingen worden vandaag geconfronteerd met de vraag welke samenwerkingsverbanden zij kunnen en willen aangaan met politieke partijen en aan welke overlegstructuren zij willen participeren. Want hoedanook vormen deze bewegingen vandaag een integrerend bestanddeel van het politieke bedrijf en

worden zij vaak bij de besluitvorming betrokken. *Van mei '68 tot band in band* bevat een verzameling rijk gestoffeerde artikels over de geschiedenis van de nieuwe sociale bewegingen. Het ware interessant indien dit boekwerk zou worden vervolgd met een meer geïntegreerde studie van de perspectieven van deze bewegingen voor de komende decennia.

Koen Raes